

Poznat ho a poznat sebe (IV): Když začneme naslouchat

Mojžíšův život nám ukazuje, že pro naplnění poslání, k němuž jsme povoláni, potřebujeme být proměněni Duchem svatým skrze naslouchání Bohu v synovském dialogu s Ním.

23.01.2025

Pán pamatoval na Mojžíše se zásadním posláním: vést svůj lid novou etapou dějin spásy. S jeho přispěním byl Izrael vysvobozen z

egyptského otroctví a doveden do země zaslíbené. Jeho prostřednictvím obdržel židovský lid desky Zákona a základy uctívání Boha. Jak se Mojžíš stal tím, kým byl? Jak dosáhl onoho souznění s Bohem, které ho časem přivedlo k tomu, že se stal velikým dobrem pro tolik lidí, dokonce pro celý svůj lid a pro všechny, kteří přišli po něm?

I když byl Mojžíš Bohem vyvolený od svého narození – stačí pomyslet na to, jak zázračně přežil pronásledování faraonem – je pozoruhodné, že nenašel Pána, dokud neuplynulo mnoho let. V mládí se nezdál být ničím víc než obyčejným mužem, který si jistě dělal starosti o svůj národ (srov. Ex 2,15). To, co asi nejlépe vysvětluje tuto proměnu, je jeho schopnost naslouchat Pánu.ⁱ Podobně abychom se i my stali tím, k čemu jsme povoláni, potřebujeme se proměnit prostřednictvím naslouchání. Je

pravda, že není snadné dosáhnout takového prožitku, o kterém vypráví kniha Exodus: „A Hospodin promlouval k Mojžíšovi tváří v tvář, jako když člověk rozmlouvá se svým přítelem.“ (Ex 33,11) Jde o proces, který obvykle trvá roky, celý život, a často je zapotřebí znovu se začít učit modlit, jako bychom byli teprve na začátku našeho rozhovoru s Pánem.

Mojžíši, Mojžíši!

Objevit potřebu modlit se znamená vědět, že „Bůh napřed miloval nás“ (1 J 4,19) a že podle této logiky *k nám také mluvil první*: „Bůh stvořil člověka jako svůj obraz, jak obraz Boží ho stvořil, stvořil je jako muže a ženu. Bůh jim požehnal slovy...“ (Gn 1,27-28)ⁱⁱ Bůh, který vzal na sebe iniciativu, aby nás stvořil z lásky a vyvolil pro konkrétní poslání, také jde před námi v životě modlitby. V našem rozhovoru s Pánem je to on, kdo promlouvá jako první.

Toto úvodní slovo lze rozpoznat už v *touze* po Bohu, kterou on sám zasel do našeho srdce a která se probouzí tisíci různými zkušenostmi. První zjevení Mojžíšovi se odehrálo na Orebu, také nazývaném „Boží hora“. „Tu se mu zjevil Hospodinův anděl v plameni ohně, který šlehal ze středu keře. Díval se, a hle – keř hořel plamenem, ale neshořel. Mojžíš si řekl: ‚Půjdu se podívat na ten zvláštní zjev, proč keř neshoří.‘ “ (Ex 3,2-3)

Není to pouhá zvědavost na podivuhodný jev, ale jasné vědomí toho, že se děje něco nadpřirozeného, co ho přesahuje. Také v našem životě můžeme být překvapeni událostmi, které nám otevírají hlubší rozměr reality. Může se jednat o hluboce osobní objev něčeho, čeho jsme si dříve nevšimli: tušíme Boží přítomnost, když poznáváme některý z jeho darů, nebo když vidíme, jak nám protivenství pomohla dozrát a připravila nás na to, abychom čelili

různým okolnostem nebo úkolům. Může se také jednat o objev ve světě, který nás obklopuje: rodina, přátelé, příroda... V každém případě zažíváme potřebu modlit se, děkovat, prosit... a obracíme se k Bohu. To je první krok.

„Když Hospodin viděl, že se přichází podívat, zavolal ze středu keře: „Mojžíši, Mojžíši!“ A on odpověděl: „Tady jsem!“ “ (Ex 3,4) Rozhovor se navazuje, když se náš pohled setká s pohledem Boha, který už se na nás dívá. A slova – pokud jsou potřeba – přijdou, když necháme nejdříve přijít jeho slova. Pokud se o to pokusíme sami, nebudeme se moci modlit. Spíše je vhodné obrátit oči k Pánu a vzpomenout si na jeho útěšnou prosbu: „Hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa“. (Mt 28,20)

A tak je víra vložená v Boha základní ingrediencí každé upřímné modlitby.

Často je tím nejlepším způsobem, jak se začít modlit, prosit Pána, ať nás to naučí. Tak to dělali apoštolové a je to také cesta, kterou nás sv. Josemaría povzbuzoval se vydat: „Pokud si nepřipadáš připravený, obrať se k Ježíšovi, tak jako se na něho obraceli jeho učedníci: Nauč nás modlit se! A zakusíš, jak Duch svatý přichází na pomoc v naší slabosti. Vždyť ani nevíme, oč se máme vlastně modlit. A tu sám Duch se za nás přimlouvá vzdechy, které nelze vyjádřit, které se nedají vypovědět, protože neexistují žádné vhodné výrazy, které by vyjádřily jejich hloubku.“ⁱⁱⁱ

Zuj si opánky

Po několika dnech duchovní obnovy blahoslavená Guadalupe Ortiz de Landázuri psala sv. Josemaríovi: „O mém niterném vztahu s Bohem, o mé modlitbě atd. už jsem s Vámi mluvila jindy: když dám trochu ze své strany, Bůh mi to usnadní a úplně se

odevzdám.“^{iv} Podnět k modlitbě – a modlitba samotná – je Božím darem. Zároveň je také dobré se ptát, jaká úloha patří nám. Rozhovor s Pánem je milostí, a proto není něčím pouze pasivním, protože abychom tuto milost získali, je potřeba ji určitým způsobem chtít získat.

Kromě toho, že se otevřeme milosti, co dalšího můžeme udělat pro to, abychom měli intenzivní život modlitby? Dobrým začátkem může být uvědomit si, před kým se ocitáme, a odpovídat postojem úcty a adorace. V rozhovoru na hoře Oreb, „Bůh řekl: ‚Nepřibližuj se sem, zůvej opánky ze svých nohou, neboť místo, na kterém stojíš, je půda svatá.‘ A pokračoval: ‚Já jsem Bůh tvého otce, já jsem Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův!‘ Mojžíš zahalil svou tvář, neboť se bál pohlédnout na Boha.“ (Ex 3,5-6)

Zout si opánky a přikrýt si tvář byla odpověď největšího z proroků izraelského lidu při jeho prvním setkání s Bohem. Těmito gesty dal najevo, že si je vědom toho, že se nachází před nadpřirozeným Bohem. Něco podobného můžeme udělat, když se přiblížíme k Ježíši ve svatostánku v postoji adorace. Během vigilie před Ježíšem ve svátosti Benedikt XVI. vyřkl slova, která hovoří o tom, jak uctívat Pána: „Zde, v posvěcené hostii, je před námi a mezi námi. Jako tehdy, záhadně se skrývá v posvátném tichu a jako tehdy, odhaluje takto opravdovou Boží tvář. Pro nás se stal zrnkem pšenice, které padne do země, odumře a dává plody až do konce světa. (srov. J 12,24) Je přítomen, jako tehdy v Betlémě. A zve nás k vnitřní pouti, která se nazývá adorace. Vydejme se nyní na tuto pouť a prosme jej, ať nás vede.“^v

Postoj adorace se může v naší modlitbě projevovat různými způsoby. Například poklekáme před svatostánkem na znamení naší malosti před Bohem. A když se z různých důvodů nemůžeme modlit před svatostánkem, můžeme jednat podobně, dívat se do nitra své duše, abychom tam objevili Boha, a v duchu pokleknout, odříkávající klidně každé slovo úvodní modlitby nebo jiné modlitby, která nám připomene, že jsme v jeho přítomnosti.

Oblak ji přikrýval

Během svého rozhovoru s Bohem Mojžíš obdržel desky Zákona. Scéna je hrozivá, ale zároveň velmi důvěrná: „Hospodinova velebnost přebývala na hoře Sinaj a oblak ji zahalil na šest dní. Sedmého dne Bůh zavolal Mojžíše zprostřed oblaku. Před očima Izraelitů se zjevila Hospodinova velebnost jako sžírající

oheň na vrcholu hory. Mojžíš vešel do oblaku, vystoupil na horu a byl tam čtyřicet dní a čtyřicet nocí.“ (Ex 24,16-18)

Onen oblak, kromě toho, že vyjadřuje Boží slávu a je předobrazem přítomnosti Ducha svatého, umožnil důvěrnou atmosféru rozhovoru mezi prorokem a jeho stvořitelem. To nám ukazuje, že k modlitbě je potřeba cvičit se v některých dovednostech, které umožňují blízký vztah s Bohem: v lásce k tichu, vnějšímu i vnitřnímu, stálosti a disciplíně naslouchání, která dovoluje vnímat jeho hlas.

Někdy je pro nás těžké vážit si ticha a pokud v modlitbě nic neslyšíme, máme tendenci vyplnit čas slovy, četbou nebo také obrazy či zvuky. Ale je možné, i když to děláme s dobrým úmyslem, že takovým způsobem nedosáhneme naslouchání Bohu. Možná se potřebujeme obrátit k

tichu, což je víc, než jen zmlknout. Svatý Josemaría si v létě roku 1932 zapsal poznámku – později byla zachycena v Cestě – která názorně ukazuje, jak rozhovor s Bohem musí vždy jít touto cestou: „Ticho je jako vrátný vnitřního života.“ ^{vi} —

Zatímco vnější zvuky a vnitřní vášně nás vzdalují od nás samých, ticho nám poskytuje útočiště a vede nás k tomu, abychom přemýšleli o svém vlastním životě. Aktivismus nebo upovídánost v modlitbě nás nepřibližují k Bohu, ani nám neumožňují činnost, která má hloubku. Když jsme rozrušení, nezbyvá už čas se usebrat, přemýšlet, žít do hloubky, zatímco ticho - vnější a vnitřní – nás vede k setkání s Pánem, úžasu nad ním. Modlitba ve skutečnosti potřebuje ticho, které není jen negativní, prázdné, ale které je plné Boha a vede nás k tomu, abychom objevili jeho přítomnost. Jak upozorňovala blahoslavená

Guadalupe: „Prohloubit toto ticho, až dojdeme tam, kde je pouze Bůh; kam bez našeho dovolení nemohou vstoupit ani andělé.“ A tam „se klanět Bohu, velebit ho a říkat mu něžné věci.“ ^{vii} — To je ticho, které nám umožňuje slyšet Boha.

Nakonec se jedná o to, zaměřit naši pozornost – rozum, vůli, city – na Boha, abychom ho nechali klást nám otázky. Proto se můžeme sami sebe ptát, jak nám navrhuje papež František: „Jsou okamžiky, kdy v tichu jsi v jeho přítomnosti, zůstáváš beze spěchu s ním, a necháváš ho, aby se na tebe díval? Dovolíš, aby jeho oheň zapálil tvé srdce? Pokud mu nedovolíš, aby v tvém srdci živil vroucnost a jemnost a nebudeš mít oheň, jak potom budeš moci zapalovat srdce druhých svým svědectvím a svými slovy?“ ^{viii} —

Spolu s tichem je stejnou měrou potřeba vytrvalost, protože modlit se

je namáhavé. Modlitba předpokládá čas a úsilí, jako se to stalo Mojžíšovi, který byl šest dní přikryt oblakem, a teprve sedmý den přijal Boží slovo.

Především je potřeba vnější vytrvalost k dodržování více méně pevného rozvrhu a určené délky trvání. To bylo časté doporučení během života sv. Josemaríi:

„Meditace. – Pevný čas a pevná hodina. – Pokud ne, bude meditace poplatná naší pohodlnosti: to je nedostatek umrtvování. A modlitba bez umrtvování je málo účinná.“ ^{ix}

Tato vytrvalost, pokud je poháněna láskou, bude vstupní branou k přátelskému vztahu s Bohem, který bude vyplněný rozhovorem, protože on se nevnučuje: mluví k nám, pouze když si to přejeme. Vytrvalost je z naší strany způsobem, jak projevit a pěstovat horoucí touhu přijmout jeho láskyplná slova.

Kromě vnější vytrvalosti je zapotřebí *vnitřní* vytrvalost, jako součást

dovednosti naslouchat: potřebujeme zaměřit rozum, který se rozptyluje, pohnout vůli, která nepřestává chtít, a živit city, které někdy nejdou s rozumem a vůlí ruku v ruce. To nás může unavit, především pokud je potřeba to dělat často, protože je mnoho podnětů, které nás rozptylují. Zároveň disciplinované naslouchání nelze zaměnit za přílišnou strnulost nebo za příliš metodická cvičení v soustředění, protože modlitba plyne v souladu s mnoha okolnostmi. V zásadě plyne, kudy Bůh dovolí – „vítr vane, kam chce“ (J 3,8) -, ale také běží v souladu s naší konkrétní situací. Někdy strávíme dlouhé chvíle myšlenkami na milované osoby a prosíme za ně Boha, a to už může být rozhovor lásky.

Některé konkrétní rady, které umožňují disciplinované naslouchání, mohou být: utéct před snahou dělat více věcí najednou, abychom se mohli soustředit a byli

přítomní během rozhovoru s Bohem a nemysleli na jiné věci; posilovat postoj učedníka a pokorně uznat naši nicotnost a jeho velikost, např. za pomoci střelných nebo krátkých modliteb; pokládat Bohu otevřené otázky a nechat mu prostor, aby nám odpověděl, až bude chtít, nebo mu pouze říct, že jsme připraveni udělat, co nám naznačí; následovat rytmus a směr, kterým nás vedou úvahy o jeho lásce, a vyhýbat se rozptylování se podružnými myšlenkami; naučit se mít otevřenou mysl, abychom se jím nechali překvapit a snili sny, které má Bůh, aniž bychom se snažili modlitbu příliš kontrolovat. Tímto způsobem se postupně otevíráme Božímu tajemství a logice, a to nám dovoluje pokojně přijmout skutečnost, že nevíme, kam nás dovede.

„Ukaž mi svou slávu“

Když začínáme chvíli modlitby, máme rozumné očekávání, že k nám Pán bude promlouvat – jak se také někdy děje. Ale mohlo by nás odradit, že na konci onoho setkání jsme nic neslyšeli, nebo jen velmi málo. V každém případě je vhodné udržet si jistotu, že modlitba má vždy plody. Na hoře Sinai „Mojžíš řekl Hospodinu: ‚Ukaž mi svou velebnost!‘ Bůh odpověděl: ‚Předvedu před tebou celou svou nádheru a vyslovím před tebou Hospodinovo jméno. Svou přízeň dávám tomu, komu chci, a smilovávám se nad tím, kdo se mi zamlouvá.‘ A dodal: ‚Mou tvář vidět nemůžeš; žádný člověk nemůže vidět mou tvář a zůstat naživu.‘ Dále řekl Hospodin: ‚Tady je u mě místo, postav se na skálu. Až bude přecházet má velebnost, postavím tě do skalní trhliny a svou dlaní tě zakryji, dokud nepřejdu. Pak svou dlaň odtáhnu a uvidíš mě zezadu, ale má tvář se neukáže.‘ “ (Ex 33,18-23)

Pokud by se byl býval Mojžíš cítil

frustrovaný tím, že se mu nepodařilo spatřit Boží tvář, jak si přál, býval mohl opustit svůj záměr a ztratit motivaci k dalším setkáním. Naproti tomu se ale nechal vést Bohem, a tak se stal tím, „jemuž se dal Hospodin poznat tváří v tvář“. (Dt 34,10)

Klíč k modlitbě nespočívá v tom získat hmatatelné výsledky, ani být po určitý čas něčím zaměstnaný. To, co hledáme prostřednictvím rozhovoru s Bohem, není okamžitý výsledek, ale schopnost dostat se na místo, do životního stavu – abychom to nějak vyjádřili – kdy se modlitba stále více ztotožňuje s naším životem: myšlenkami, city, nadějemi... Jde o to, být s Bohem, zůstat v jeho přítomnosti v průběhu dne. Nakonec hlavním plodem modlitby je žít v Bohu. Tak je možné modlitbu chápat jako komunikaci života: života přijatého a prožitého, života vítaného a odevzdaného. Nezáleží tedy na tom,

že nemáme bouřlivé pocity nebo fascinující světla. Je to mnohem jednodušší: tématem naší modlitby bude – jak nám říkal sv. Josemaría^x – téma našeho života a naopak, protože celý náš život se promění v autentickou modlitbu jdoucí kupředu v „širokém, klidném a bezpečném řečišti“. ^{xi} _

Jorge Mario Jaramillo

i Jak naznačuje papež Benedikt XVI. ve svých katechezích o modlitbě: „Při čtení starého zákona vyniká mezi ostatními jedna postava: Mojžíš, a to především jako muž modlitby.“, Generální audience, 1. června 2011

ii Totéž se odehrává ve druhém vyprávění o stvoření člověka, viz Gn 2-16. Kurzíva v původním biblickém textu není.

iii Boží přátelé, bod č. 244.

iv Dopis z 12. 12. 1949, v: Dopisy světců, II.

v Benedikt XVI., Promluva, 20. 8. 2005

vi Cesta, bod č. 281.

vii Mercedes Eguibar Galarza, *Guadalupe Ortiz de Landázuri. Práce, přátelství a dobrá nálada*, Palabra, Madrid, 2001, str. 87.

viii Papež František, apoštolská exhortace *Gaudete et Exsultate*, bod č. 151.

ix Brázda, bod č. 446.

x Jít s Kristem, bod č. 174.

xi Boží přátelé, bod č. 306.

.....

poznat-ho-a-poznat-sebe-iv-kdyz-
zacneme-naslouchat/ (06.08.2025)